

Herfsttrek 1958

Door Vogelwerkgroep Haarlem

In 1958 was het de zesde achtereenvolgende herfst, dat de Vogelwerkgroep Haarlem dagelijks trekwaarnemingen verrichtte aan de kust te Bloemendaal aan Zee. Dat jaar is er waargenomen van 28 september tot en met 9 november, waarbij de post in de regel door ten minste twee man bezet was gedurende ten minste één uur in de vroege ochtend. Indien het mogelijk was, is er langer met waarnemen doorgegaan, vooral op goede trekdagen. Zo werd er in de 43 waarnemingsdagen totaal gedurende 88 uren gepost (1957: in 48 dagen ca 97 uur).

Evenals vorige jaren ontvingen wij van een aantal andere posten hun waarnemingen, die als aanvulling en vergelijking zeer op prijs worden gesteld. De posten, waarmee wij dit jaar contact onderhielden, zijn: Velsen-Noord, IJmuiden, Castricum aan Zee, Hengelo, Wageningen, Tilburg en Renesse op Schouwen. Tevens hebben wij trekge-

gevens uitgewisseld met de D.J.N. in Hamburg, die op de zondagen 28 september, 5, 12, en 19 oktober in de buurt van Hamburg enige posten had betrokken en verder zonden waarnemers op het Oostzee-eiland Fehmarn ons bericht. De trek langs de kustposten Bloemendaal, IJmuiden en Castricum bleek in grote trekken overeen te komen.

Gedurende de waarnemingsperiode was het over het algemeen mooi herfstweer en ongewoon zacht. Alleen midden oktober zijn er enige dagen met storm en harde wind uit het noordwesten geweest. Daarna nam de wind af, maar bleef tot en met 25 oktober in de noordwesthoek. Dagen met oosten- en noordoostenwind kwamen niet voor, zodat aan een belangrijke voorwaarde voor breedfront-trek op grote hoogte niet werd voldaan. Veelal was de windrichting zuid, wat gunstig is voor een langs de kust gestuwde trek, waardoor er veel vogels te zien waren. Op onze kustpost te Bloemendaal hadden wij nog niet eerder zoveel *spreeuwen* geteld als dit jaar namelijk een totaal van 240.000 tegen 156.000 in 1957, hetgeen toen al een record was. Het verloop van deze spreeuwentrek was normaal: geregelde doortrek, waarbij het aantal steeds toeneemt om eind oktober, begin november het hoogtepunt te bereiken en daarna weer af te nemen. Ter illustratie geven wij hier in ronde cijfers het maximum aantal per uur voor vijf perioden. Deze aantallen per uur zijn berekend door van elke dag het gemiddelde per waarnemingsuur te nemen: 28 sept.—6 okt. 500, 7—12 okt. 1000, 13—29 okt. 5000, 30 okt.—3 nov. 25000, 4-9 nov. 6000. De recorddag was 2 november met 75000 in drie uur. Tweemaal werd een witte *spreeuw gezien*. Men beweert wel eens, dat deze albino's door hun soortgenoten worden verstoten, maar hier vlogen ze gewoon in de troep mee, zoals wij dat vorige jaren ook al zagen.

Het aantal te Bloemendaal aan Zee waargenomen *vinken*, in totaal 44000, was normaal, evenals het verloop van de trek van deze soort. Het hoogtepunt viel op 12 oktober met tienduizenden

Posten en vaste waarnemers

Kustpost Bloemendaal aan Zee (28 sept.—9 nov., dagelijks waargenomen): W. J. Akkerman, Th. Belterman, mevr. T. Bloem-Margadant, F. Bloem, J. v. d. Brom, Th. J. Dekker, C. Enklaar, H. Le Fèvre, C. de Groot, A. H. Hessels, Drs. R. Kofman, A. Kooy, H. Lodeweegs, G. Londo, Th. Mulder, J. de Peer, J. van Tussenbroek.

Post IJmuiden bij de Semafoor (29 sept.—1 nov., dag. tot ca 8 uur, 's zondags langer): P. v. d. Brink, H. Dirx, I. de Geus, M. Grootveld, R. Heemskerk en 's zondags J. Hazevoet, de heer en mevr. v. d. Linde en P. J. Peters.

Binnenduipost Velsen-Noord (28 sept.—9 nov., dag. tot ca 8,15 uur): J. Bakker en H. de Jonge. Kustpost Castricum aan Zee (28 sept.—9 nov., dag. tot ca 8 uur, 's zondags langer): C. v. d. Akker, J. Bakker, J. C. Borstlap, P. Brakenhoff, P. H. van Cranenburgh, D. van Deelen, J. C. van Deelen, Th. J. A. Dijkman, J. Heddes, G. Kelder, G. P. Klaasse, E. J. Kortenoever, L. LaGrand, J. Mulder, A. E. Ott en W. Verkerk.

Post Hengelo (30 sept.—10 okt. en 19 okt.—2 nov., dag. tot ca 7,45 u., 's zondags iets langer): W. de Boer.

Post Tilburg (op de zondagen, tot ca 9 uur): G. Bogaers.

Renesse op Schouwen (kustpost) (op de zondagen, gedurende een paar uur): P. Duson en J. P. Geleyense.

Wageningen: Prof. Dr. D. M. de Vries.

vinken. De eerste dag met sterke vinkentrek was op 7 oktober met gemiddeld 2200 exx. per uur. Volgens ontvangen berichten passeerde op 3 oktober de eerste sterke trek golf Holstein en het eiland Fehmarn. Opmerkelijk is, dat in Hengelo reeds op 2 oktober een sterke vinkentrek (1900 exx. per uur) werd waargenomen, trekkend in Z.Z.W.-richting.

Het meest opvallende van de trek in deze herfst was wel het buitengewoon grote aantal *graspiepers*. Bij het begin van de waarnemingsperiode was de trek van deze piepers al in volle gang. De topdag viel op 10 oktober met het voor *graspiepers* enorme aantal van 3300. Zoals gewoonlijk duurde de hoofdtrek van deze soort tot midden oktober, waarna nog kleine aantallen tot in november door trokken. Totaal werden op de kustpost Bloemendaal 13.800 piepers genoteerd, hetgeen bijna drie keer zoveel is als in het vroegere topjaar 1956 en zes keer zoveel als normaal. 1958 moet voor de *graspieper* wel een bijzonder gunstig jaar geweest zijn.

Het aantal *veldleeuweriken* was zeker niet groter dan normaal. Meestal verloopt de trek van de *veldleeuwerik* in een breed front, zodat wij in de regel geen gestuwde trek langs de zee kust te zien krijgen. Op 18 en 19 oktober was er echter bij uitzondering wél een sterke leeuwerikentrek langs de kust. Dit waren merkwaardige trekdagen met een resp. stormachtige en vrij sterke wind uit de noordwesthoek. Toen trokken ook de *koperwieken* in flink aantal over de hele breedte van het duin; normaal houden deze bij dagtrek de meer beboste binnenduinen aan, maar op deze dagen werden er op de kustposten heel wat van deze lijsters gezien. Op 17 oktober, de derde achtereenvolgende dag met een stormachtige wind uit het noordwesten, was deze koperwiekentrek al gesignaleerd, zij het dan meer in de binnenduinen. De eerste *koperwieken* werden op 2 oktober gezien op de post te Velsen. Op 11 en 13 oktober resp. te Zandvoort en Amsterdam werd nachttrek van deze lijsters gehoord.

Uit vorige waarnemingen is gebleken, dat de trek van de *koperwiek* in de regel zeer massaal is en dat, wanneer wij in

Haarlem deze trek constateren, er tegelijkertijd op andere plaatsen koperwiekentrek wordt waargenomen. Wij hebben meermalen met succes waarnemers in andere delen van het land telefonisch op een dergelijke trek in de avond attent gemaakt. Dit in een uitgestrekt gebied gelijktijdig optreden van de koperwiekentrek bleek ook thans weer uit de berichten van alle posten voor de periode 17—19 oktober. Op die dagen was er niet alleen sterke nachttrek, maar ook overdag trokken de vogels door. Vanaf de ochtendschemering kunnen we ze in grote troepen over zien komen. De nachttrek gaat wel ononderbroken in de dagtrek over. Het moeten enorme aantallen zijn, die van Skandinavië over onze gebieden naar hun winterkwartieren in West- en Zuid-Europa vliegen, temeer daar de koperwiekentrek tot ver in november voortduurt.

Van de andere lijstersoorten kan gezegd worden, dat de *grote lijster* sterker in aantal was dan normaal, te oordelen naar de waarnemingen van verschillende posten. Vooral te Tilburg werden er veel gezien: 5 okt. 90 exx. en 13 okt. 200 exx.

Mereltrek werd ook geregeld geconstateerd. Te Castricum zag men op 24 en 25 oktober het voor een kustpost uitzonderlijk grote aantal van resp. 500 en 150 merels langs trekken. Over het algemeen werden daar veel meer lijsters waargenomen dan te Bloemendaal aan Zee, hetgeen ongetwijfeld is toe te schrijven aan de geringere breedte van de duinenrij ten noorden van Castricum, waardoor de lijsters daar dichter bij de kust vliegen. De trek van *kramsvogels* en *zanglijsters* was zeer matig.

De *bonte kraaien* arriveerden dit jaar laat. De eerste werden op 14 oktober gesignaleerd te Velsen; daarna trokken ze in normaal aantal door. De *roeken* en *kauwen*, die anders in grote gemengde troepen plegen langs te trekken, hebben wij dit jaar gemist. Slechts sporadisch vlogen er wat roeken en ook de kauwen bleven gering in aantal.

Het was een goed sijnjaar; gedurende de gehele waarnemingsperiode was er geregeld doortrek van *sijtsjes*. Een *kepenjaar* was het bepaald niet. In de bossen aan de binnenduinstrand waren tus-

sen de vele *vinken*, die zich aan de rijke oogst van beukenootjes tegoe deden, maar enkele van deze oranjevinken te zien.

Verder zijn er weinig trekkende mezen waargenomen. In oktober trokken nog *boerenzwaluwen* in enkele exemplaren door tot 12 oktober toe. Opmerkelijk zijn de late waarnemingen van enkele *gierzwaluwen* op 1, 12 en 13 oktober. De binnenduipost te Velsen en de post te Hengelo constateerden verplaatsingen van *houtduiven* in de tweede helft van oktober en begin november. Er waren enkele perioden met *kievitentrek*, namelijk 28 en 29 september, 3—5 oktober, 18—20 oktober en op 2 november. Behalve de reeds genoemde soorten werden nog op de trek waargenomen: *ringmussen*, die regelmatig in flink aantal doortrokken, *kneutjes*, *groenlingen*, een enkele *boomleeuwerik*, *witte kwikstaarten*, *tortelduiven*, *holenduiven*, *putters*, *rietgorzen*, *sneeuwgorzen*, *zwarte kraaien*, *Jan van Genten* (op 28 sept. 60 exx. naar het noorden langs de kust waargenomen zowel door Bloemendaal als door Castricum), *zilverplevieren*, een *stormvogeltje*, een troep *grauwe ganzen*, en van de roofvogels een aantal *sperwers*, *smellekens*, *buizerden* en zelfs een *machtige zeearend*.

Er waren in de eerste helft van september en ook reeds begin augustus veel *buizerden*, *ruigpootbuizerden* en *wespendieven* in ons land. Dr. von Westernhagen schreef ons, dat de trek van deze roofvogels langs de „Fehmarnweg” deze herfst (1958) opvallend gering was, niet zo massaal als andere jaren, en dat er in het kustgebied van de Noordzee opvallend veel gezien waren. Het verschijnsel van de „verkeerde” trek deed zich ook deze herfst weer voor en wel in de periode 22—26 oktober met zwakke noordelijke wind en in de meeste gevallen goed zicht; 26 oktober was het windstil. Aan deze terugtrek in noordelijke richting namen deel: *vinken*, *spreeuwen*, *veldleeuweriken*, *graspiepers*, *witte kwikstaarten* en *lijsterachtigen*.

Toen tenslotte in de eerste helft van november de wind naar het noorden ruimde, verschenen de *barmsijsjes* en de *fraters* langs de kust.

(De gegevens zijn uitgewerkt door Th. Belterman, Truus Bloem-Margadant en F. Bloem.)

Herfsttrek 1959

Als de tijd is aangebroken, dat de vogels weer gaan trekken, dan blijkt dit evenement in de vogelwereld steeds weer het nodige enthousiasme onder de vogelaars op te wekken. Vele waarnemers hebben het er graag voor over, in de herfsttijd wat vroeger op te staan om van dit belangwekkende gebeuren iets te zien te krijgen. Ieder kan natuurlijk slechts op één plekje tegelijk waarnemen, maar door uit vele delen van het land de trekgegevens van waarnemers bij elkaar te brengen, kan een overzicht verkregen worden van 't verloop van de trek over ons land. Wie zin heeft, aan de herfsttrekwaarneming in 1959 deel te nemen, kan instructies aanvragen aan onderstaand adres. De deelnemers zullen gedurende de waarnemingsperiode op de hoogte gehouden worden door toezending van een wekelijks rapport.

Koperwiekentrek

Om te weten te komen, of de trek van de *koperwieken* over de hele breedte van ons land even intensief is, zal het nodig zijn, dat er tegelijkertijd op vele plaatsen over het land verspreid wordt waargenomen. Dit lijkt ons voor de *koperwiekentrek*, die grotendeels 's avonds en 's nachts plaats vindt, heel goed te verwezenlijken.

Op een avond, wanneer er een goede trek van *koperwieken* aan de gang is, zullen alle deelnemers een kort telefonisch bericht krijgen, waarop ze buiten gaan luisteren. Ver van zijn woning hoeft men daarvoor niet te gaan, of het zou moeten zijn om buiten eventueel hinderlijk lawaai te komen. Het waarnemen dient op die avond zo mogelijk enige tijd te worden volgehouden, b.v. een kwartier, een half uur of langer, al naar de mogelijkheden.

Om enigszins de sterkte van de trek te kunnen aangeven, is het aan te bevelen aantekening te houden van het aantal keren, dat het als „srie . . .” klinkende trekgeluid van de *koperwiek* gedurende een bepaalde tijd wordt gehoord. Verder wordt de juiste tijd van waarnemen genoteerd. Van zijn bevindingen geve men daarna zo spoedig mogelijk (lieft schriftelijk) bericht aan onderstaand adres. Na uitwerking van alle gegevens volgt een verslag in „Het Vogeljaar”.

Wie aan dit onderzoek wil deelnemen, gelieve zich bij onderstaand secretariaat aan te melden met opgave van het telefoonnummer, waaronder men te bereiken is. Men ontvangt dan eerst een schriftelijke nadere instructie, teneinde de organisatie vlot te laten verlopen. Wie geen telefoon heeft, kan ongetwijfeld voor dit doel wel de hulp van een bevriende telefoonabonné inroepen. Wij vertrouwen, dat op de bewuste avond op vele punten, verspreid over heel Nederland, luisterposten betrokken zullen worden, temeer daar er maar weinig moeite en tijd wordt gevraagd. U behoeft zich niet verbonden te voelen, om tegen die tijd elke avond thuis te zijn, want zoudt U op de critieke avond niet te bereiken zijn, dan wordt dit natuurlijk voor lief genomen onder het motto: „Een volgende keer beter”.

Secretariaat voor trekonderzoek van
de Vogelwerkgroep Haarlem

F. BLOEM,
Veldlaan 8, Bentveld. Tel. 02500/41536.